

Annotation

Sakovska E.N.

Problems and prospects of cooperative structures development in agricultural production

The problems of small farms cooperation in the countryside in conditions of property relations and land property reform, effective programs implementation of population self-employment development, especially in rural areas, through cooperation, are considered.

Cooperation in the agricultural sector of Ukraine has always been one of the most important ways to increase organizational productivity, return on fixed and current assets, employment and reduce of production cost. Development of agricultural cooperation promotes free entrepreneurship, stable production efficiency, protection of producers from market pressures of monopoly intermediary structures, which should be provided through the creation of joint efforts of agricultural service cooperatives.

At the same time characteristic feature of the present state of agricultural sector development of the economy is the inadequate development of service cooperatives. Service cooperatives around the world have brought their effectiveness with respect to problem-solving, namely to carry out the sale of products on favorable terms and at affordable prices, to store together and remodel products, to provide material and technical resources at affordable prices and the possibility of buying on credit, to use effectively modern technology and to receive services at cost.

Agricultural cooperatives are a new legal and institutional structure in the village, which has emerged as a natural reaction of rural producers to market environment realities. The increased interest of peasants to a new type of corporate structures requires proper information support, broad coverage, analysis of their activities and assessment of their effectiveness and foreign experience coverage. Consequently, the creation of cooperatives for agricultural producers gives the opportunity to specialize production and increase its concentration, to reduce material costs and as a result to ensure the growth of agricultural production.

Keywords: *cooperation, organizational and legal forms of farm maintaining, employment, entrepreneurship.*

УДК 338.43:633.63

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ В УКРАЇНІ

**А.В. Доронін, кандидат економічних наук,
Національна академія аграрних наук України**

Висвітлено еколого-економічні аспекти вирощування насіння цукрових буряків в Україні. Проаналізовано вирощування насіння цукрових буряків за останні роки. Визначено шляхи підвищення ефективності вирощування насіння цукрових буряків та забезпечення стабільного розвитку насінництва в умовах посилення економічної конкуренції.

Ключові слова: *екологія насіння цукрових буряків, витрати на виробництво насіння, цінова політика, ефективність, насінництво, конкуренція.*

Насінництво цукрових буряків в Україні в період ринкових реформацій зазнало значного спаду. Бурякосійні фірми, фермери та інші господарства масово перейшли на посів насінням іноземних гібридів, яке значно дорожче вітчизняного.

Однак гібриди вітчизняної селекції за продуктивністю не поступаються зарубіжним і більш адаптовані до місцевих умов. Тому набуває першочергового значення дослідження екологічних та економічних аспектів вирощування насіння цукрових буряків.

Значний внесок у розвиток питань відродження вітчизняного насінництва цукрових буряків зробили В. Балан, Н. Гізбуллін, В. Доронін, В. Зубенко, М. Роїк, Л. Островський, В. Бондар та інші. Метою статті є обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності вирощування насіння цукрових буряків в Україні та розробка шляхів забезпечення стабільного розвитку насінництва в умовах посилення економічної конкуренції.

Методика досліджень. У процесі написання статті застосовано методи системного аналізу й логічного узагальнення для вивчення екологічних та економічних аспектів вирощування насіння цукрових буряків в Україні; розрахунково-конструктивний – при визначенні показників економічної ефективності насінництва цукрових буряків; порівняльний аналіз – у процесі аналізу статистичної інформації; індукції та дедукції – для узагальнення результатів дослідження; абстрактно-логічний – при формулюванні висновків і пропозицій.

Результати досліджень. Для забезпечення ефективного ведення промислового насінництва на науковій основі необхідно знати екологію насіння цукрових буряків – взаємозв'язок між умовами вирощування та біологічними властивостями насіння [1, с. 5].

Основне завдання екології насіння – дослідження взаємозв'язку між умовами вирощування, підготовки і зберігання та його біологічними властивостями, а також вивчення умов, за яких насіння найповніше реалізує свою потенційну продуктивність.

Інститутом біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України розроблені технології вирощування насіння безвисадковим (direct method) і висадковим або пересадковим (indirect method) способами, які забезпечують високий коефіцієнт його розмноження, а також технологія післязбиральної та передпосівної підготовки насіння на насіннєвих заводах.

Раніше основним способом розмноження насіння цукрових буряків був висадковий, тобто вирощування маточних коренеплодів, збирання їх і зберігання у стаціонарних сховищах або кагатах. Тільки у Національній асоціації цукровиків України “Укрцукор” розмножували насіння зазначеним способом 134 спеціалізованих господарств з насінництва цукрових буряків. На сьогодні не залишилося жодного насінницького господарства, ліквідована також робота з виробництва спеціальних технічних засобів для виконання окремих технологічних процесів.

Пересадковий спосіб вирощування насіння, за якого маточні коренеплоди літніх посівів не викопуються, а весною їх пересаджують, в умовах України не має перспективи. Оскільки маточні коренеплоди, які пересаджують, повинні бути масою 100-150 г і мати діаметр головки 4-5 см, менші коренеплоди швидко утрачають тургор, погано вкорінюються. В Україні коренеплоди масою більше 100-150 г у час перезимівлі вимерзають [2, с. 20].

Тому на даний час безвисадковий спосіб вирощування насіння цукрових буряків є прогресивним і економічно вигідним для країни [3, с. 11]. Хоча високий коефіцієнт його розмноження не забезпечується, а також є ризик загибелі рослин під час зимівлі.

Слід відмітити, що не залежно від способів вирощування насіння цукрових буряків одним із основних завдань є забезпечення високого коефіцієнту його розмноження – це співвідношення вирощеного насіння до висіяного. Зокрема, через низький коефіцієнт розмноження насіння підвищується собівартість продукції та знижується її конкурентоспроможність.

На агроекологічні умови вирощування високоякісного насіння цукрових буряків впливають абіотичні, біотичні та антропогенні чинники. Тому важливо знати, на які чинники можна вплинути певними господарськими заходами, а до яких слід пристосуватися.

Абіотичні чинники – це комплекс умов довкілля, що має прямий або опосередкований вплив на насіння. Дія біотичних чинників зумовлена впливом на насіння діяльності інших живих організмів. Антропогенні чинники – зумовлені діяльністю людини.

Розміщення насінництва, розробку і впровадження технології механізованого виробництва насіння цукрових буряків необхідно пов'язувати з особливостями агрокліматичних зон.

Райони насінництва в Україні охоплювали три агрокліматичні зони, які по забезпеченості тепловими ресурсами і опадами характеризуються показниками, наведеними в табл. 1 [4].

1. Показники вологозабезпеченості і тепловими ресурсами агрокліматичних зон районів насінництва в Україні*

Агрокліматична зона	Кількість опадів, мм		Засвоювана волога в ґрунті по зябу навесні, мм в шарі		Сума температур вище 10°C за вегетаційний період, градуси	Вірогідність значення гідро-термічного коефіцієнта вище 1 за травень-серпень, %
	за рік	за вегетаційний період	0-100 см	0-150 см		
Достатнього зволоження	> 550	450-340	220-180	300-250	2000-2500	100-60
Нестійкого зволоження	549-480	339-330	179-140	249-180	2500-2800	59-50
Недостатнього зволоження	479-430	299-260	139-110	179-140	2800-3000	49-40

*Джерело: сформовано автором за даними [4].

Агрокліматична зона достатнього зволоження в Україні: Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька, Тернопільська, Чернігівська, Хмельницька, Житомирська області та північна частина Вінницької області.

Зона нестійкого зволоження: південні райони Хмельницької, Вінницької, Київської та Сумської областей, північні райони Черкаської, Полтавської та Харківської областей.

Зона недостатнього зволоження: південно-східні райони Черкаської, Харківської та Полтавської областей, північні райони Кіровоградської області, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та АР Крим.

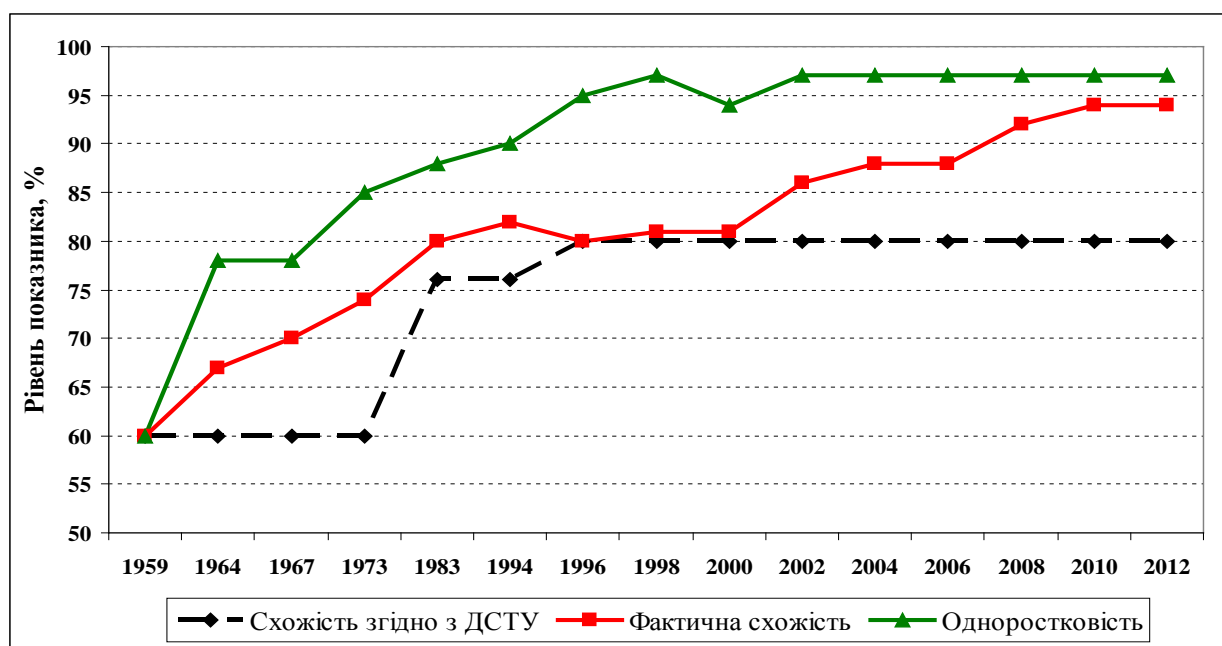
У районах нестійкого і особливо недостатнього зволоження перше місце займає волога. Ефективність світла і тепла залежить від забезпеченості насіння вологою та елементами живлення.

Майже третину насіння вирощували у східній лісостеповій зоні, яка відрізняється більш високою сумою активних температур (понад 2600 °С), меншою вологістю повітря в період цвітіння й формування плодів.

У західній лісостеповій зоні України виробляли лише десятку частину всього насіння. Для цієї зони характерні підвищена вологість повітря, дещо нижча сума активних температур і порівняно сильна сонячна радіація.

Найсприятливішими для формування високого врожаю насіння цукрових буряків з добрими посівними якостями і врожайними властивостями є центральна і південна зони Західного Лісостепу та південні райони Одеської, Херсонської областей та АР Крим.

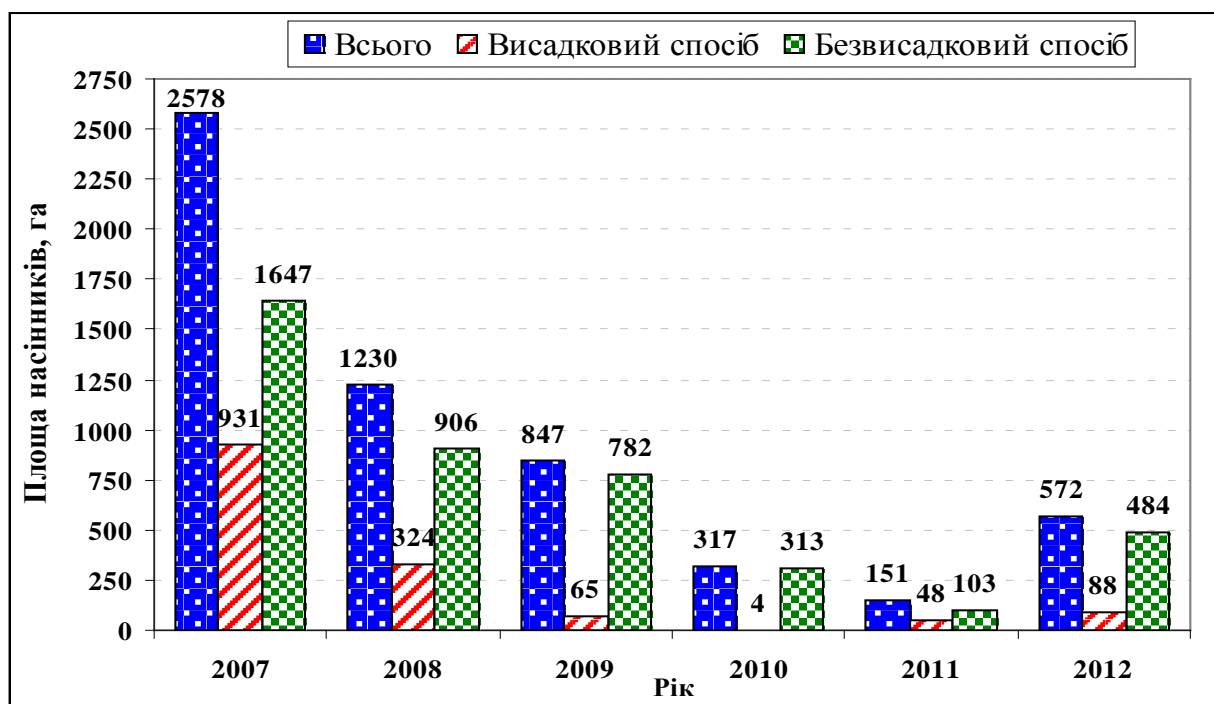
Необхідно відмітити, що протягом тривалого часу спостерігається позитивна тенденція з виробництва вітчизняного насіння цукрових буряків, що за якістю перевищує вимоги чинних стандартів в Україні (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка показників якості вітчизняного насіння цукрових буряків в Україні*

*Джерело: сформовано автором за даними Української державної насіннєвої інспекції.

Ефективність розвитку будь-якої галузі, в тому числі і насінництва, значною мірою визначається масштабами виробництва. За останні роки значно зменшились площі насінників цукрових буряків – від 2578 га в 2007 р. до 572 га у 2012 р. (рис. 2). Переважно насіння вирощували безвисадковим способом. В 2013 р. площі насінників зменшилися до 280 га.

Рис. 2. Площі насінників цукрових буряків в Україні*

*Джерело: сформовано автором за даними Української державної насіннєвої інспекції.

Бурякосіючі компанії, фермери, а також частина бурякосіючих господарств поступово перейшли на сівбу насінням гібридів провідних іноземних фірм, якими в 2007 р. було зайнято 29,6% площ від загальної площі посіву насінників цукрових буряків в Україні, відповідно в 2008 р. — 55%, 2009 р. — 83,3%, 2010 р. — 50%, 2011 р. — 30%, 2012 р. — 30%. Відповідно валовий збір насіння цукрових буряків в Україні знизився з 3470 т в 2007 р. до 188 т в 2012 р., в т.ч. вітчизняних гібридів 2429 т в 2007 р. до 47 т в 2012 р.

Відбувається розпад системи власного насінництва, яка завжди базувалась на сортах і гібридах вітчизняної селекції, включала в себе 135 спеціалізованих насінницьких господарств, 4 крупних насіннєвих заводи, селекційні установи та елітні господарства Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, а також державні структури з насінництва. Практично не залишилось повноцінних спеціалізованих насінницьких господарств.

Таке становище є нестерпним, особливо за умови, коли українські гібриди цукрових буряків останнього покоління за продуктивністю практично не уступають іноземним, краще пристосовані до несприятливих ґрунтово-кліматичних умов, а їх насіння майже у 3 рази дешевше іноземного. Певні передумови для відродження насінництва є. Збереглась, правда дещо деформована матеріально-технічна база селекції, первинного і базисного насінництва, функціонують окремі спецгоспи [6].

Додержання елементів технології вирощування насіння цукрових буряків, основними з яких є живлення рослин та їх захист від шкідників, хвороб і бур'янів, разом із ґрунтово-кліматичними умовами забезпечили підвищення урожайності вітчизняного насіння – з 0,5 т/га в 2009 р. до 1,0 т/га в 2011 р.

Однак, репродуктивне насінництво в цілому, якість підготовки насіння до сівби, ціновий механізм в насінництві зазнали значної руйнації, що і призвело до самоліквідації значної частини насінницьких господарств, зруйновані зрошувальні системи півдня України, що здержує розширення площ насінників за безвисадкового способу вирощування.

Результати розрахунків виробництва заготовлюваного насіння цукрових буряків безвисадковим способом на зрошувальних землях Півдня України вказують на те, що у вітчизняних виробників існують значні резерви підвищення ефективності виробництва за рахунок зміни урожайності (табл. 2).

2. Витрати на виробництво заготовлюваного насіння цукрових буряків за різної урожайності в Україні*

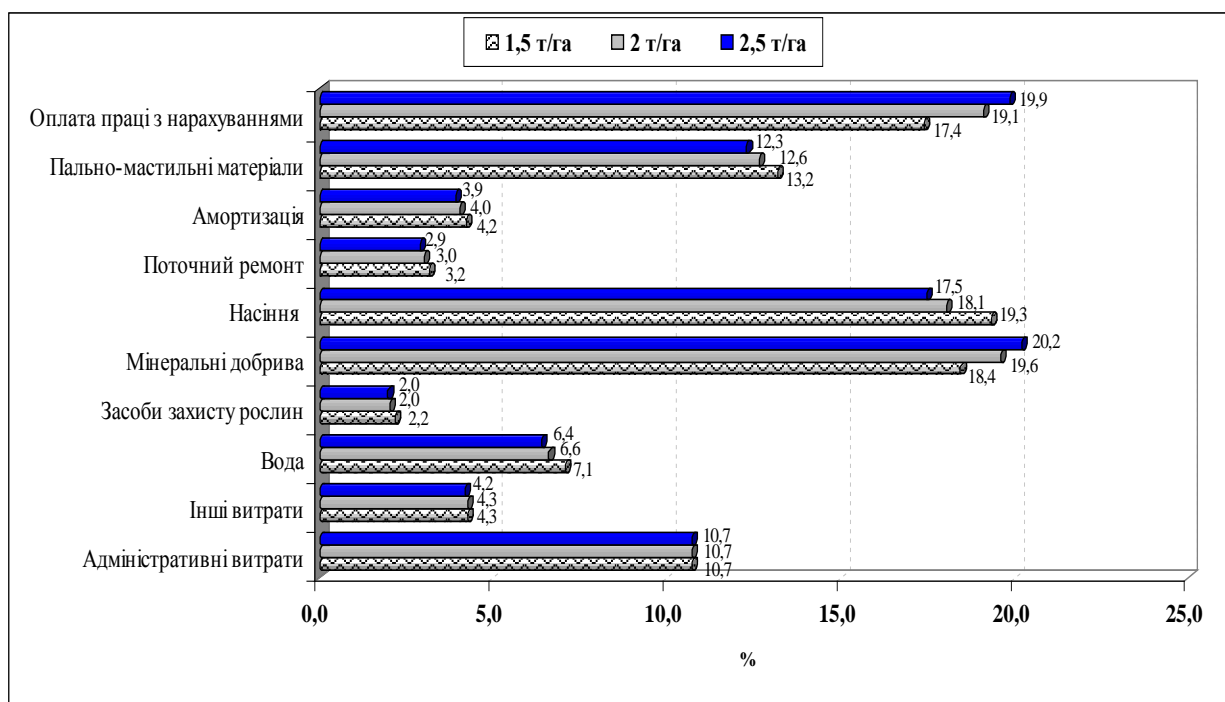
Показник	Урожайність насіння, т/га					
	1,5		2,0		2,5	
	на 1 га, грн	на 1 т, грн	на 1 га, грн	на 1 т, грн	на 1 га, грн	на 1 т, грн
Оплата праці з нарахуваннями	2431,09	1620,73	2856,66	1428,33	3068,14	1227,26
Пально-мастильні матеріали	1850,48	1233,66	1890,47	945,23	1900,57	760,23
Амортизація	587,42	391,62	602,64	301,32	608,52	243,41
Поточний ремонт	440,57	293,71	451,98	225,99	456,39	182,56
Насіння	2700,00	1800,00	2700,00	1350,00	2700,00	1080,00
Мінеральні добрива	2575,00	1716,67	2929,70	1464,85	3122,05	1248,82
Засоби захисту рослин	303,88	202,59	303,88	151,94	303,88	121,55
Вода	987,00	658,00	987,00	493,50	987,00	394,80
Інші витрати	593,77	395,85	636,12	318,06	657,33	262,93
Адміністративні витрати	1496,31	997,54	1603,01	801,51	1656,47	662,59
Всього витрат	13965,53	9310,35	14961,46	7480,73	15460,35	6184,14

*Джерело: розрахунок автора.

Так, за урожайності насіння цукрових буряків 1,5 т/га – витрати на 1 га склали 13965,53 грн або 9310,35 грн на 1 т, відповідно 2,0 т/га – 14961,46 грн або 7480,73 грн на 1 т, 2,5 т/га – 15460,35 грн або 6184,14 грн на 1 т. Тобто підвищення урожайності насіння цукрових буряків з 1,5 до 2,5 т/га, за рахунок збільшення на 10,7% витрат на один гектар з 13965,53 до 15460,35 грн – зменшує витрати на одиницю продукції на 33,6% – з 9310,35 до 6184,14 грн/т.

Аналіз структури витрат на виробництво заготовлюваного насіння цукрових буряків показує, що при підвищенні його урожайності збільшується частка витрат на мінеральні добрива та оплату праці, відповідно зменшується – на пально-мастильні матеріали, насіння, воду, майже без змін частка витрат на амортизацію, поточний ремонт, засоби захисту рослин, адміністративні та інші витрати (рис. 3).

Виробництво заготовлюваного насіння цукрових буряків в усіх трьох випадках буде рентабельним при середній ціні реалізації насіння в Україні 12709 грн/т (без ПДВ) або 15250 грн/т (з ПДВ) (табл. 3).

Рис. 3. Структура витрат на виробництво заготовлюваного насіння цукрових буряків за різної урожайності в Україні*

*Джерело: розрахунок автора.

3. Ефективність виробництва заготовлюваного насіння цукрових буряків за різної урожайності в Україні*

Показник	Урожайність насіння, т/га		
	1,5	2,0	2,5
Виробнича собівартість 1 т насіння, грн	9310,4	7480,7	6184,1
Повна собівартість 1 т насіння, грн	9775,9	7854,7	6493,3
Ціна реалізації 1 т насіння (без ПДВ), грн	12709		
Рівень рентабельності виробництва насіння, %	30	61,8	95,7

*Джерело: розрахунок автора.

За урожайності насіння цукрових буряків 1,5 т/га рентабельність виробництва становитиме 30%. Найвищу рентабельність – 95,7% буде отримано за урожайності 2,5 т/га, при цьому будуть і найбільші витрати на вирощування – 15460,35 грн на 1 га.

Для забезпечення розширеного відтворення в сільському господарстві за нормативами необхідно, щоб рівень рентабельності виробництва продукції був не нижче 30%. Підвищення урожайності насіння цукрових буряків дає змогу не тільки забезпечити розширене відтворення, а й забезпечити попит на насіння за нижчою ціною, тобто в цілому підвищити конкурентоспроможність даного виробництва.

На сьогодні можна виділити такі основні проблеми в насінництві цукрових буряків в Україні:

- зруйнована чітка система насінництва;
- застаріла матеріально-технічна база;

- деформовано ринок насіння;
- фальсифікація насіння спонукала провідні фірми закуповувати зарубіжне насіння і призвела до втрати довіри до вітчизняної селекції і насіння;
- різке зменшення площ посіву цукрових буряків призвело до зменшення потреби в насінні;
- відсутність насіння нових вітчизняних гібридів конкурентоспроможних за якісними характеристиками, призвело до збільшення площ посіву насіння зарубіжної селекції;
- не виконання технології вирощування насіння в насінницьких господарствах при висадковому і безвисадковому способах призвело до зниження урожайності і якості насіння;
- постійне зростання вартості матеріалів та послуг з вирощування насіння призвело до зростання собівартості насіння та зниження конкурентоспроможності насінництва цукрових буряків порівняно з іншими культурами;
- не зацікавленість авторів (селекціонерів) у впровадженні нових гібридів у виробництво призвело до обмеження їх роботи – лише створення гібридів і, як результат – на сьогодні немає в достатній кількості високоякісного базисного насіння батьківських компонентів для сівби маточних буряків.

Для вирішення основних проблем в насінництві цукрових буряків в Україні необхідно здійснити ряд важливих організаційних, економічних, технологічних і нормативно-правових заходів з відновлення системи українського насінництва, які б забезпечили розширення до 2015 р. площ посівів цукрових буряків насінням української селекції до 40–45%, а до 2020 р. — до 60–65% від загальної площі посіву.

Таке завдання є нелегким, тому заходи з відновлення власного насінництва мають бути досить конкретними і ефективними. Необхідно переконати споживачів фабричного насіння, що нові вітчизняні гібриди не гірші зарубіжних. Для виконання цього завдання потрібно виробити достатню кількість високоякісного фабричного насіння нових гібридів. Тому необхідно розширити роботи по створенню і відтворенню базових компонентів новітніх ЧС-гібридів української селекції, насіння яких зараз не вистачає. Обов'язково має бути відновлено функціонування спеціалізованих насінницьких господарств з репродукції фабричного гібридного насіння висадковим способом: у Вінницькій області – 4, Київській – 4, Харківській – 4, Полтавській – 3, Сумській – 3, та розширено площі посіву безвисадкових насінників у Автономній Республіці Крим та Одеській області щонайменше до 1500 гектарів. У виробництво мають бути впроваджені технології з коефіцієнтом виходу посадкових коренеплодів 1:3 – 1:5, що дозволять одержати насіння фабричної репродукції з доброякісністю 96–98%, яке при переробці на насіннєвих заводах буде мати схожість, одноростковість і вирівняність не нижчі ніж показники насіння іноземних фірм. В Україні необхідно ввести єдину систему апробацій, сертифікації, ліцензування обліку і звітності в насінництві; удосконалити ціновий механізм з таким розрахунком, щоб забезпечити рівень рентабельності виробництва фабричного насіння не нижче 50% [6].

В період відродження вітчизняного насінництва вкрай необхідна державна

фінансова підтримка як його виробництва, так і споживання. Доцільно було б відновити практику матеріального стимулювання авторів вітчизняних гібридів залежно від фактичних площ посіву введених ними сортів, а також виробників насіння за реалізацію високоякісного посівного матеріалу із схожістю 97-100%.

Пропонується дотувати з державного бюджету посіви маточних коренеплодів і площі насінників у насінницьких господарствах з розрахунку по 5000 грн на гектар, та заохотити покупців вітчизняного насіння шляхом відшкодування за рахунок бюджету частини його вартості на рівні 11 Євро за посівну одиницю. Лише одна заміна іноземного насіння на вітчизняне, навіть з урахуванням сум дотацій, дасть економію в обсязі 120–150 млн грн на рік [6].

При цьому повинна бути відновлена чітка ієрархічна структура та відповідна схема насінництва. Її принципові положення зводяться до переходу на одноразове розмноження базисного насіння гібридів, використання тільки високоякісного базисного насіння, вирощеного у спеціалізованих науково-дослідних установах і дослідно-селекційних станціях, зосередження вирощування гібридного насіння F_1 виключно у високоорганізованих спецнасіньгоспах, підготовка базисного насіння на спеціалізованому обладнанні насіннєвого заводу під контролем наукової установи-організатора, а фабричної репродукції – на атестованих Міністерством аграрної політики та продовольства України насіннєвих заводах; впровадження єдиного цілісного державного контролю за якістю насіння з боку Державної насіннєвої інспекції. Крім того, необхідне більш глибоке вивчення вітчизняного насіннєвого ринку, здійснення чіткого цінового маркетингу.

Висновки. В Україні є всі необхідні передумови і можливості для відновлення позицій українського насіння на насіннєвому ринку – до 40–45% у 2015 році і до 60–65% – у 2020 році. Для відновлення насінництва необхідний цілий ряд заходів, основними з яких є достатнє виробництво базисного і фабричного насіння нових гібридів, технологічна і організаційна перебудова системи насінництва, адресна фінансова допомога держави та зміна цінової політики. При цьому підвищення урожайності насіння цукрових буряків підвищує ефективність його виробництва та забезпечує конкурентоспроможність продукції за вартісними показниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гизбуллин Н. Г. Агроэкологические основы зонального семеноводства сахарной свеклы / Н. Г. Гизбуллин – М.: Всесоюзный научно-исследовательский институт информации и технико-экономических исследований по сельскому хозяйству ВАСХНИЛ, 1981. — 58 с. — (Растениеводство и биология с. — х. культур).
2. Роїк М. В. Нові гібриди цукрових буряків та система їх насінництва / М. В. Роїк, Н. Г. Гізбуллін // Насінництво: теорія і практика технологій вирощування та оздоровлення насіння та садивного матеріалу, конкуренто-здатних в умовах Європейського ринку: Збірник наукових праць Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України. — Сімферополь: Аріал, 2012. — Вип. 16. — С. 19–21.
3. Балан В. М. Безвисадковий спосіб вирощування насіння цукрових буряків: історія розвитку, стан та перспективи / В. М. Балан // Цукрові буряки. — 2012. — № 4. — С. 9–11.

4. Зубенко В. Ф. Сахарная свекла: Основы агротехники / Ред. В. Ф. Зубенко. — К.: Урожай, 1972. — 506 с.
5. Доронін В. А. Вплив заходів передпосівного оброблення на біологічні властивості насіння цукрового буряка / В. А. Доронін, М. В. Бусол, Я. В. Белік // Насінництво: теорія і практика технологій вирощування та оздоровлення насіння та садивного матеріалу, конкурентоздатних в умовах Європейського ринку: Збірник наукових праць Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України. — Сімферополь: Аріал, 2012. — Вип. 16. — С. 110–112.
6. Бондар В. С. Проблема відродження вітчизняного насінництва цукрових буряків / В. С. Бондар, В. А. Доронін, О. М. Шутенко // Насінництво: теорія і практика технологій вирощування та оздоровлення насіння та садивного матеріалу, конкурентоздатних в умовах Європейського ринку: Збірник наукових праць Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України. — Сімферополь: Аріал, 2012. — Вип. 16. — С. 323–324.

Одержано 30.10.2013 р.

Аннотация

Доронин А.В.

Еколого-экономические аспекты выращивания семян сахарной свеклы в Украине

Освещены эколого – экономические аспекты выращивания семян сахарной свеклы в Украине. Приведена характеристика зон выращивания семян высадочным и безвысадочным способами. Проанализировано состояние семеноводства сахарной свеклы за последние годы и приведены проблемы, которые возникли в отрасли и привело к упадку семеноводства сахарной свеклы в Украине. Наведено экономическую характеристику ведения семеноводства. Доказано, что только за счет повышения урожайности семян с 1,5 т / га до 2,5 т / га, за счет увеличения на 10,7% затрат на один гектар – уменьшаются затраты на единицу продукции на 33,6% или с 9310,35 до 6184,14 грн / т. Показано, что даже при урожайности семян 1,5 т / га уровень рентабельности составит 30%.

Анализ структуры затрат на производство заготавливаемых семян сахарной свеклы показывает, что при повышении их урожайности повышается доля затрат на минеральные удобрения и оплату труда, соответственно уменьшаются – на топливно-смазочные материалы, семена, воду, почти без изменений доля затрат на амортизацию, текущий ремонт, средства защиты растений, административные и другие затраты.

Определены пути повышения эффективности выращивания семян сахарной свеклы и обеспечение стабильного развития семеноводства в условиях повышения экономической конкуренции. Отмечено, что в Украине есть все необходимые предусловия и возможности для восстановления позиций украинских семян на семенном рынке, но реализация их не возможна без государственной поддержке.

Ключевые слова: экология семян сахарной свеклы, расходы на производство семян, ценовая политика, эффективность, семеноводство, конкуренция.

Annotation

Doronin A.V.

Ecological and economic aspects of sugar beet seed growing in Ukraine

It is shown the sugar beet seed growing ecological and economic aspects in Ukraine. Characteristic of seed cultivation zones by sprouting and non sprouted methods was done. In recent years sugar beet seed production state was analyzed, and given the problems that have arisen in the

sphere that led to sugar beet seed production decline in Ukraine were given. Economic characteristics of seed production is given. It is proved that only on account of seeds yield increase from 1.5 t/ha to 2.5 t/ha, due to increase by 10.7% of expanses per one hectare – expanses reduce per unit of products to 33.6% or from 9310.35 to 6184.14 UAH/t. It is shown that even during the seed yield of 1.5 t/ha the profitability level will be 30%.

The structure analysis of production costs on sugar beet harvested seed shows that by the increase of its yield, the cost share on fertilizers and labor costs increases, respectively decrease costs – on fuels and lubricating materials, seed, water, almost the same cost share on depreciation, maintenance, on pesticides, administrative and other expenses.

The ways of efficiency improving of sugar beet seeds growing and ensuring the seed production sustainable development under the conditions of increasing of economic competition were determined. It is noted that in Ukraine there are all necessary conditions and opportunities for Ukrainian seed recovering positions on the seed market, but their realization is not possible without government support.

Keywords: sugar beet seeds ecology, seed production costs, pricing policies, efficiency, seed production, competition.

УДК 631.164.23

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

**А.В. Балян, доктор економічних наук
Національна академія аграрних наук України**

Досліджено стан інвестування сільського господарства України та його регіональні особливості, встановлено значну різницю у рівнях капіталозабезпечення галузі та його істотний вплив на виробничі показники аграрного бізнесу. Обґрунтовано необхідність зближення рівнів забезпечення сільського господарства регіонів капітальними інвестиціями та їх економічного розвитку.

Ключові слова: інвестиції, капіталозабезпечення, інвестиційна активність, капіталооснащеність, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість.

Динамічний розвиток сільського господарства, його модернізація забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках потребують активізації інвестиційної діяльності в галузі, створення сприятливого інвестиційного клімату для аграрного бізнесу в усіх регіонах України. Диференціація рівнів розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства в розрізі регіонів призводить до негативних економічних, соціальних та інших наслідків. Інвестиції є найбільш важливим фактором подолання регіональних диспропорцій. Сільському господарству та іншим галузям агропромислового виробництва належить вирішальна роль у забезпеченні зростаючого попиту на продовольчу продукцію, нарощуванні експортного потенціалу та зміцненні фінансового стану реального сектора економіки України.

Проблемам інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України присвячені наукові праці М.Я. Дем'яненка, О.І. Гуторова, М.І. Кісіля, М.Ю. Кожем'якіної, М.М. Кропивко, П.Т. Саблука та інших дослідників. Однак